

ZGODNJA DANICA.

KATOLIŠK CERKVEN LIST.

»Danica« izhaja vsak petek na celi pol in velja po pošti za celo leto 4 gl. 20 kr., za pol leta 2 gl. 20 kr., za četrto leta 1 gl. 20 kr. V tiskarni sprejemana za celo leto 3 gl. 60 kr., za 1/2 leta 1 gl. 80 kr., za 1/4 leta 90 kr., ako bi bil petek praznik, izide »Danica« dan poprej.

Tečaj LII.

V Ljubljani, 5. majnika 1899

List 18.

Na božji poti.

1.

In zopet vas poslušam,
kako pobčni klici
kipe vam k Pomočnici. —
Oj blagor vašim dušam!

Prijatelji, še zame
molite očenašek,
da pade saj en prašek
blagosti Njene name...

Potem bo duša moja
molila rada z vami,
samo, da se predrami
iz težkega pokoja.

2.

Drug za drugim klanja
pred Teboj koleno,
cvenk za cvenkom pada
v Tvojo škrinjico...
Kes igra v očeh se
z gorkimi solzami,
tiho hrepenenje
jim odseva z lic...

S takim hrepenenjem,
s takimi solzami
dušo bi napojil
rad, ah, srčno rad.
V hrepenecih solzah,
kakor slak pred jutrom
dvignile bi nade
svoj potrti cvet.

Miljena Devica,
čudotvorno solnce,
ali moje jutro
še za goro spi?...

Miroselski.

Jezus Kristus pravi Bog.

IX. Krščanski mučenci.

Krščanski mučenci so oni junaški spoznavalci krščanske vere, ki so dali svoje življenje za Kristusa. Imenujejo te tudi izpričevalci (*martiri*), ker izpričujejo s svojo krvjo resničnost in božji izvor krščanske vere. To pa v dvojnem oziru:

1.) Prvi mučenci: apostoli in učenci Jezusovi ter mnogi njihovi sodobni vrstniki so najverodostojniše priče Jezusovih čudežev. Ti čudeži pa so neovržni dokazi Jezusovega božanstva. Prvi mučenci so Jezusove čudeže večinoma sami videli, in kar so videli, to so pričali s svojo krvjo, kakor jim je Jezus že poprej napovedal, govoreč svojim apostolom: „In mi boste priče v Jeruzalemu in po vsi Judeji in Samariji in do kraja sveta.“ (Dej. ap. 1, 8); in zopet na drugem mestu: „Vi pa ste priče teh rečij“ (Luk. 24, 48), da je namreč Kristus trpel, umrl in tretji dan od mrtvih vstal. — Drugi mučenci so videli čudeže, ki so jih v Jezusovem imenu delali apostoli in učenci Jezusovi, in s katerimi je Bog poveliceval tudi poznejše spoznavalce krščanske vere, največkrat uprav mučence same. Kateri pa niso sami videli čudežev, tem je bilo v onem času lahko poučiti se iz popolnoma zanesljivih virov in tako priti do trdnega prepričanja. To je značilno znamenje vseh krščanskih mučencev, da niso šli v smrt le za kako osebno mnenje, ki more tudi napačno biti, kakor je bilo n. pr. pri krivovercu Husu, ampak krščanski mučenci so trpeli in umirali kot izpričevalci dejanjskih dogodkov, ki so jih ali sami doživeli, ali pa jim je jamčilo zanje pričevanje vse cerkve.

2.) Mučenci, ki so prelili svojo kri za krščansko vero, pa tudi v tem oziru izpričujejo njeno resničnost in njen božji izvor, ker so razodevali v svojem trpljenju tako čudovit pogum in toliko stanovitnost, da si tega ne moremo razlagati iz naravne krepkosti človeške volje, ampak moramo misliti na izredno in nadnaravno božjo pomoč. Ako je pa Bog s svojo milostjo čudovito podpiral krščanske mučence, potem je to nov dokaz, da so se le-ti za resnico borili.

Da popolnoma jasno spoznamo prepričevalno silo tega dokaza, uvaževati nam je veliko število mučencev, njihove muke, njihovo junaško stanovitnost, njihovo ljubezen do sovražnikov in slednjič čudeže, ki so se pogosto dogajali z mučenci.

a) Kdor pozna cerkveno zgodovino prvih treh stoletij, more nekoliko soditi, kako silno veliko kristijanov je samo v tej dobi pretrpelo mučeniško smrt le v rimski državi; natančno prešteti jih ni možno. Brezdvombeno jih je več milijonov. Navadno štejemo deset rimskih cesarjev, ki so preganjali in morili kristijane. Njihovi ukazi pa so bili večinoma tako sestavljeni, da so se mogli nanje sklicevati oblastniki po posameznih pokrajinah ter nadaljevati preganjanje tudi takrat, ko so vladali cesarji, ki sami niso preganjali kristijanov. To so delali tem lažje, ker so rimski državni zakoni že sami prepovedovali krščansko vero, češ da je državi nevarna. Tako se je uresničevalo, kar je Jezus prorokoval svojim učencem, rekoč: „Pride ura, da bo menil vsakdo, ki vas umori, da stori uslugo Bogu.“ (Jan. 16, 2).

Ne le krščanski, ampak tudi paganski pisatelji one dobe pričajo o ogromnem številu krščanskih mučencev.

Ko je zavladal Konstantin Veliki v začetku četrtega stoletja, ponehalo je sicer krvavo preganjanje kristijanov v rimskem cesarstvu, a začelo se je po drugih krajih, zlasti v Perziji in Armeniji. V Afriki pa so arijanski Vandali z divjo grozovitostjo mučili in preganjali pravoverne kristijane. Pa tudi pozneje je moralo krščanstvo pretrpeti krvavo preganjanje skoraj povsod, kamorkoli je prodrlo, v Evropi, Afriki, na Kitajskem, Japanskem itd. Ni je skoraj dežele, katere bi še ne bila porosila mučeniška kri.

b) Muke, ki so jih morali prestajati krščanski mučenci, so bile grozne. Tako se niso nikdar kaznovali ne razbojniki, ne izdajalci, ne katerikoli drugi zločinci. Nezaslišana mučila so si izmišljevali neverniki, da bi bili premagali stanovitnost krščanskih mučencev. Nobena vera še ni

imela prestatiti tako hude izkušnje, kakor krščanska vera; a nobena izkušnja se tudi še ni tako častno sponesla, kakor ta.

c) Stanovitnost krščanskih mučencev v prenašanju silnih muk je naravnost čudovita. Ni jim upadal pogum, ko so gledali morilno orodje ali poslušali tuljenje zverij in ne, ko so jih tirali v temne ječe. Mirno in trezno so odgovarjali krivičnim sodnikom, veseli poslušali svojo smrtno obsodbo, in v nebeški radosti so jim žareli obrazi, ko so stopali na morišča. Svesti so si bili, da jih podpira milost Onega, za katerega so trpeli.

Resnično, ako pomislimo, kako slaba je splošno človeška narava, kako nestanovitna je volja pri večini ljudij, kadar je treba kaj žrtvovati in trpeti; ne moremo si razlagati stanovitosti in vztrajnosti krščanskih mučencev drugače, nego da jo pripisujemo nadnaravni božji pomoči.

Ne tajimo, da more tudi naravna krepkost človeške volje dovesti posamezne ljudi do junaških činov. Imamo izgledov, da so pagani in razni krivoverci, pri katerih ne moremo misliti na kako nadnaravno božjo pomoč, žrtvovali svoje življenje za kako idejo. A to so bili le posamezniki, večinoma krepki možje. Krščanskih mučencev pa je na tisoče in tisoče, in to ne le pogumnih mož, ampak tudi po naravi slabotnih žen, boječih devic, onemoglih starčkov, nedorastlih otrok, preprostih ljudij in sužnikov, kateri ne poznajo onega ponosa in one častiželjnosti, ki navadno najbolj krepki človeško voljo.

Tudi ni ogenj slepe strasti (fanatizem) navduševal krščanskih mučencev. Ta ogenj včasih mogočno vzplamti, pa kmalu ugasne. Junaštvo krščanskih mučencev pa je bilo trajno: stoletja ga niso premagala, in pokazalo se je povsod, kjer se je preganjala krščanska vera. Strast človeka zaslepi in ovira trezno mišljenje. Krščanski mučenci pa so ohranili vseskozi dušni mir. Tako modro so odgovarjali sodnikom, da nas njihovi odgovori nehoté spominjajo Kristusove obljube: „Dano vam bo ono uro, kaj govorite.“ (Mat. 10, 19).

Tako splošno junaštvo, tako trajna in mirna stanovitnost v prenašanju najhujšega trpljenja in najmučnejše smrti, katere bi se bilo lahko rešiti z jedno samo besedo: — to je, o čemer trdimo, da ni naravna, ampak nadnaravna, čudovita prikazen. —

Moglo bi se tu ugovarjati, da je bilo tudi mnogo odpadnikov, katere je strah premagal, da so zatajili krščansko vero ter darovali malikom.

Odgovor: Žal, da jih je bilo nekoliko, in če tudi mnogo, vendarle veliko manj, nego stanovitnih spoznavalcev. A ti nesrečniki ne morejo razveljaviti našega dokaza. Nadnaravna pomoč, s katero je Bog podpiral krščanske mučence, je posebna milost. Milost božja pa človeško voljo le vabi k dobremu in jo krepi, ne dela pa jej sile in ne uničuje njene prostosti. Človek mora s svojo prosto voljo sodelovati, sicer tudi največje milosti prejema zaman in v svojo pogubo. Lastnega sodelovanja z milostjo božjo je nedostajalo odpadnikom, zato se jim odpad prišteva v greh. Mučenci pa so z nadnaravno milostjo tudi sami krepko sodelovali, zato je mučeniška smrt tudi njihova zasluga, in po pravici jih imenujemo junake ter z venci in palmovimi vejicami dičimo njihove podobe.

d) Delovanje nadnaravne milosti božje se razodeva tudi v vedenju krščanskih mučencev proti sovražnikom. Človeška narava se upira sovražniku in mu hoče škodovati ali ga uničiti. Fanatik črti in sovražno zasleduje vsakega nasprotnika svoje ideje. Krščanski mučenci pa mirno trpe krivično preganjanje. Ne mislijo na upor, ne črtijo in ne preklinjajo svojih krutih zatiralcev, ampak odpuščajo jim, ljubijo jih in po vzgledu svojega božjega Učenika in najvišjega Vzornika molijo zanje.

e) Pogostokrat so se očitni čudeži dogajali s krščanskimi mučenci. Ob mučenju nekaterih izmed njih so nastale čudovite prikazni v naravi. Mnogim niso nič škodovala raznovrstna mučila, kakor ogenj, vrelo olje i. dr. Drugi so bili poškodovani, pa so hipoma zopet ozdraveli. Zveri so se večkrat obotavljale, kaj žalega storiti mučencem, dasi so jih neverniki kačili nanje. Razni čudeži so se dogajali tudi po smrti mnogih mučencev na njihovo priprošnjo. Veliko nevernikov se je vsled teh čudežev spreobrnilo k krščanski veri. Drugi pa so ostali trdovratni, dolžeč kristijane čarodejstva ali rabe skrivnih demonskih sil.

Mučeništvo je torej ne le veličastna, ampak zares čudovita in nadnaravna prikazen v krščanstvu ter jasen dokaz njegovega božjega izvora, torej tudi božanstva Jezusa Kristusa. Uprav ta dokaz je mnogo nevernikov prepričal o resničnosti krščanske vere. Duhoviti Tertulijan, katerega je tudi junaštvo krščanskih mučencev napotilo, da se je začel resno pečati s krščanstvom, in da je prišel do spoznanja njegove resničnosti, kliče zato v svojem zagovoru krščanske vere poln poguma preganjalcem kristijanov: „Le križajte, le mučite, le obsojajte, le zatirajte nas! . . . Čim večkrat nas pokosite,

tem bolj se množimo; (mučeniška) kri je seme kristijanov.“¹⁾

Prof. dr. Ivan Svetina.

(Konec prihodnjič.)

„Po Mariji k Jezusu.“

I.

„Moja duša poveljuje Gosooda, in moj duh se veseli v Bogu, mojem Izveličarju . . . Zakaj velike reči mi je storil On, ki je mogočen in sveto Njegovo ime.“ (Luka 1, 46, 47, 49.) Zares, tako častljivo, tako slovesno, vzvišeno ni še nobeno zemsko bitje slavilo, častilo in hvalilo svojega Stvarnika nego presveta Devica Marija. Da, tako sveto, pobožno, odkritosrčno in ponižno je moglo peti le ono bitje, ki je bilo poleg Jezusa najsvetejše, najponižnejše, najvzvišenejše nad zemskimi stvarmi, Devica, ki je po svojih izvanrednih vrtilinah zaslužila, da je postala vredno prebivališče božjega Sina. Brez dvombe je bila to velikanska milost, katero je Bog skazal Mariji. Zato je bilo njeno srce prepolno blaženstva in nadzemske sreče, in v tej brezkončni, brezmejni sreči je zapela najlepši slavospev: „Moja duša poveljuje Gospoda, in moj duh se veseli v Bogu, mojem Izveličarju . . . Zakaj velike reči mi je storil On, ki je mogočen in sveto Njegovo ime.“

S temi krasnimi, veličastnimi besedami se je Marija zahvaljevala vsemogočnemu Bogu, ker je postala Mati božja. — Mati božja . . . o sladko, sveto to ime! Kdo bi mogel dovelj premisliti velikanski pomen teh dveh besedi? Mati božja . . . o, ti velepomeljivi, rad vse vzvišeni besedi sta neizcrpljiv, neusahljiv vir vseh onih čudovitih, izvanrednih kreposti in prednosti, s katerimi Marijo poveljujejo premnogi svetniki in eekveni učenjaki.

Sv. Anzelm pravi: „Jedino to reči o sveti Devici, namreč, da je Mati božja, presega vsako veličastnost, ki se po Bogu imenovati ali le misliti more.“ — Bog je poskrbel in postavil svoji sveti Cerkvi razne časti in službe: sv. apostelj Pavel piše v pismu do Efežanov (4, 11): „In On je postavil apostole, ene pa preroke, ene pa evangeliste, ene pa pastirje in učenike.“ Vse to so gotovo odlične časti in službe, toda čast in služba „Matere božje“ je mnogo, mnogo večja in odličnejša, zakaj apostoli, preroki, evangelisti, pastirji in učeniki so le namestniki, poslanci in služabniki Gospodovi, a Marija je Njegova Mati. Marija ni v kraljestvu Kristovem služabnica, ampak ona je kot Mati božja kraljica vseh kraljic. Marijo časte in slave vse stvari, a časti jo

¹⁾ Tertull. Apol. c. 50.

še posebno Bog sam, saj se je po nji včlovečila druga božja oseba. Božji Sin ji je bil kot svoji Materi po človeški naravi pokoren, kakor pravi izrecno sv. Pismo: „In je ž njima šel in prišel v Nazaret in jima je bil pokoren.“ (Luka 2, 52.) Jezus je torej ljubil in spoštoval svojo Mater, častil jo tu na zemlji in sedaj jo časti v nebesih, zakaj to visoko dostojanstvo Matere božje je blaženi Devici tudi v nebesih v največji kras in biser.

Marija je Mati božja. O čudovita, neumljiva skrivnost! „Sveti Duh,“ tako je rekel angelj Mariji, „bo prišel v te, in moč Najvišjega te bo obsenčila; in zato bo Sveto, ki bo iz tebe rojeno, imenovano Sin božji.“ (Luk. 1, 35). O božje čudo! Koga ne bi razveselila ta sveta skrivnost? Kedo se ne bi radoval?

O sveta devica, kako naj te pozdravljam? Kako te naj kličem? Komu naj te primerjam? Ali te naj imenujem „jutranjo zarjo“, ali te naj primerjam svetlim, vse oživljajočim žarkom sinjega solnca? Ne, ne. Zakaj, ni mogoče primerjati lepote Marijine duše z naravno lepoto. Kako tudi neki? Saj je mati Onemu, ki je ustvaril nebo in zemljo, vse, vse: in Ona sama je postala tako-rekoč sovladarica večnega Kralja. O velikost, o slava, o popolnost, o svetost Marije Device! Zares, kako sveta, popolna je morala biti Ona, ki je bila povzdignjena k tolikemu dostojanstvu! Tu preneha delovati razum, in človeški duh omaga, otrpne. Neradovoljno in nehote se vrine vprašanje, je-li mogoče, da je umrljivo, zemsko bitje „Mati božja“, je li mogoče, da stvar — če smem tako reči — da svojemu stvarniku bit, da je stvarnik „pokoren“ stvari? O skrivnost vseh skrivnosti?

In vendar je tako! Da je Marija istinito Mati božja v pravem pomenu besede, je neovrgljivo dejstvo. To odločno uči sveto Pismo, to nezmotljivo uči sveta katoliška cerkev. In zato se moramo ponižno ukloniti in bogaboječe priznati večno resničnost te skrivnosti. O da, s hvaležnim srcem, z odkrito in resnično pobožnostjo in z iskreno ljubeznijo jo častimo, govoreč: Zdrava Marija, milosti polna, blagoslovljena si med ženami in blagoslovljen je sad tvojega telesa, Jezus! Mati božja, presveta, mogočna kraljica, naša priprošnjica, naša soodrešiteljica, prosi za nas pri svojem vsemogočem Sinu, Jezusu Kristu!

Kako veličastno odseva ob Mariji božja vsemogočnost! Bog ji je učinil, da je Mati božja, ob jednom tudi najčistejša, angeljsko lepa Devica!

Dalje, kje je večji in sijajnejši odsev in odtis božje dobrote nego ob Mariji! Njo je Bog Oče izvolil za Mater svojemu božjemu Sinu. Ker

pa je čast in dostojanstvo Boga Sinu, druge božje osebe, brezkončno, tako da je ne more noben človek, noben angelj pojmiti in dovolj ceniti, torej je tudi čast „Matere božje“ tolika, da jo nobena stvar, noben človek, noben angelj ne more dosti umeti. Da je Bog Marijo obdaril s toliko častjo, morala je to zaslužiti s svojim nebeško lepim, brezmadežnim, angeljskim življenjem. To je jasno iz besedi velikega angelja Gabrijela, ki je bil od Boga poslan na zemljo oznanit Mariji važno in veselo vest. Angelj je rekel: „Zdrava Marija, milosti polna,“ bila je tako sveta, da je bila bredna časti Matere božje.

Marija je po svojem božjem materinstvu oplemenila ves človeški rod, ker je uprav po nji vzela druga božja oseba na se človeško naravo. Tse to pa je v našo lastno korist, v našo časno in večno srečo. Ker je Marija božja porodnica, rodelovala je torej pri odrešitvi vsega človeškega sodu, in radi svojega materinskega dostojanstva je in ostane pri Bogu naša zvesta priprošnjica.

Marija, blažena devica, more nam vse sprositi, ker pri svojem dobrem Sinu vse zamore, in Jezus ji ničesar ne odreče. Dalje, Marija tudi vé, česa nam nedostaja, ve, česa potrebujemo v v svoje dušno izveličanje, da, Marija hoče, da se izveličamo, saj je ona naša skrbna Mati, in vsaka ljubeča mati hoče dobro svojim otrokom. Jezus sam, ko je visel v smrtnih bolečinah na križu, jo je nam dal za mater. Torej zatekajmo se k presveti devici v stiskah, težavah in potrebah, bodimo prepričani, da bode nas uslišala in nam pomagala s svojo mogočno priprošnjo pri svojem Sinu. Bodimo zaupljivi in srčni in ne obupujmo, saj, kdor se v Marijino varstvo izroči vse doseže, in Bog je ž njim, a kdor Marije ne časti, se prej ali slej pogubi, zakaj le po Mariji moremo priti k Jezusu!

A. M

Družabni pomen tretjega dela sv. rožnega venca: „Kateri je za nas s trnjem venčan bil“.

Vojščaki peljejo Izveličarja na dvorišče, slečejo ga in mu ogrnejo škrlatast plašč. V desnico mu dajo trst in na glavo mu pritrdijo trnjevo krono. Potem poklekujejo pred njega. jemlje trst iz roke in bijejo po sv. obličju, zasramujejo ga rekoč: „Zdrav bodi, kralj južovski!“ Tako nam opisuje sv. pismo prizor trnjevega venčanja Gospodovega. Gotovo je že vsakdo videl podobo „Glej človek.“ Kako brezmejno ponižanje! Sin božji pripusti, da mu surovi hlapci posade na presveto glavo trnjevo krono bijejo po božjem obrazu, pljujejo v deviško običje. Jezus Kristus je na Pilatovem dvorišču zaničevan in najzadnji

med ljudmi, kakor so napovedovali že več stoletij preje preroki, brez podobe in lepote kakor — gobov mož bolečin, izvržek človeštva. Vender ne odpre svojih ust, ne reče žal besede zasmehovalcem. Z obličja mu odseva neskončna ponižnost in nadnaravna krotkost.

Po menenju pobožnih razlagalcev trpi božji Izveličar za grehe prevzetnosti, ki se dan na dan porajajo v človeški glavi. Vrhunec prevzetnosti je gotovo nevera, ki trga človeško družbo od Boga. Gotovo je, da nevera prav v naših dneh ni redka. Bog se zametuje v višjih krogih, pozablja tudi med priprostim ljudstvom. Neverni so predstojniki in podložniki. Prosvitljeni učenjaki so se zakleli proti božjemu imenu, proti Kristusu, njegovi sv. cerkvi in njenim napravam. Obsodili so Sinu božjega kakor nekoč nečisti Herod za norca. Pregnali so krščanstvo ne le iz svojega srca, ampak tudi iz zbornic. Šol; skušajo po brezverskih knjigah in časopisju vzeti vero priprostemu ljudstvu. Prorok Caharija vidi nekoč po zraku letečo knjigo. Ker si sam ne zna razložiti prikazni, vpraša angelja, kaj to pomeni. Božji poslanec mu pojasni to rekoč: „To je prekletstvo, ki izhaja čez vso deželo.“ Tako prekletstvo je v današnjih dneh slabo časopisje, ki se radi svoje puhlosti kaj hitro širi. Glavna moč brezverskih časnikov je v laži, obrekovanju in klevetanju proti sv. cerkvi, sv. veri razodeti in tudi naravni, proti Jezusu Kristusu, kateremu so slekli božanstvo in ga proglasili za golega človeka. Sin božji hoče s trnjem, katero mu zabadajo surovi hlapci v nežno glavo, zaceliti rano prevzetnosti v človeški družbi, zadostiti nebeškemu očetu za grehe nevere. S svojim brezmejnimi ponižanjem na Pilatovem dvorišču med surovo tolpo uči in opominja človeški rod k sv. ponižnosti, brez katere je nemogoč obstoj družbe. Prava ponižnost se pa nahaja le v sv. veri, v krščanstvu, v sv. rimsko-katoliški cerkvi. Jezus Kristus sam nam torej posredoma kliče, da je rešitev družbe le v združenju z Rimom.

T.

Tri dni iz mojega življenja.

Potopisni spominji iz naše gorenske in dolenske domovine.

Motto:

„Beseda sladka domovina,
Ne prideš več mi iz spominja!“

Andr. Praprotnik.

Med tem premišljevanjem se nam je bila pokazala v zmerni nižavi vas Zalog s svojim bliščečim zvonikom. Izmed sadnega drevja so kipeli kvišku zeleni vrhovi šibkih mlajev, videla se je množica pljapoljajočih zastav, in dobrodščlice so nam nasprot pošiljali gromeči topiči. Ko se približamo vasi, pozdravi nas slavolok z napisom:

•Vsem prišlim Močnikov častit spomin,
Pozdrav gorak iz srca Vam globin!•

Ob slavoloku je bilo zbrano lepo število gg. učiteljev, šolska mladina zaloška, občinski možje in velika množica praznično opravljenega ljudstva, kar je dovolj očitno kazalo, kako vé ceniti rodna vas Zalog svojega odličnega rojaka. Po običajnem pozdravu in nagovoru, izvršenim v imenu občinskega zastopa po

zaloškom g. učitelju J. S., se je primerno zahvalil od naše strani gospod nadučitelj L. L. Na to smo se napotili v vas. Med grom topičev pridružilo se je zdajci še ubrano pritrkovanje od vaškega cerkvenega stolpa, kar me je vse tako ganilo, da so se mi kar silile solze v oči. Mislil sem sam pri sebi: Pač resničen je svetopisemski rek: „Kdor izpolnuje voljo Božjo (in to je delal Močnik vedno), njegov spomin ostane vekomaj.“ To nam je svedočil tudi napis nad slavolokom pred cerkvenim vhodom:

•Spominj si stvoril sam Tvoj duh je verni,
Sadove vere vživaš v sreči neizmerni!•

Koj se je cerkev napolnila z gosti in vaščani, in pričela se je sv. maša. Opravljal jo je č. g. J. M., kapelan crkljanski. Petje ob harmoniju so izvrševali gg. učitelji v resnici izborni. To priznanje se mora dati „novi šoli“, da večina učiteljskega naraščaja pride v petju jako izvežbana v službo med narod. Po skončanem sv. opravilu napotili smo se najprej skozi vas proti Močnikovi rojstni hiši. Blizu tam, kjer se je zaobrnil pot v stran do njegovega doma, stal je zopet slavolok s simboli: vere, upanja in ljubezui; ob vhodu v vrt pa drugi z napisom:

•V teh stenah rojstni Tvoj spominj ostani,
Ponosna na Te hiša je, in sovaščani!•

Skozi vrt tja do hiše je stalo čez pot menda še petero manjših slavolokov brez napisov. V hišno steno, ki je zaobrtna proti cesti, vzdana je bila, opasana od vencev in zastav, še zakrita spominjska plošča in pred njo je bil uravnan govorniški oder. Zdajci stopi nanj v učiteljskih krogih dobro znani g. Jos. Ciperle, učitelj na meščanski šoli na Dunaji, XII. okraja „Schönbrunnerstrasse“, ter kot nekdanji učenec in poznejši iskreni prijatelj Močnikov v izbornih besedah opiše vrline, marljivost, milosrčnost, ter jekleni in neupogljivi pokojnikov značaj. Škoda, da ne morem priobčiti celega izbornega govora.*) Konec taistega je padlo zagrinjalo, in pokazal se nam je z zlatimi črkami v trdi črni marmelj vrezani napis:

„V tej hiši se je rodil

13. sept. 1827. l.

Matej Močnik,

učitelj in pisatelj slovenski.

Postavilo slov. učit. društvo

l. 1897.*

(Letnica posega za to v l. 1897. nazaj, ker je bila ta slavnost projektirana že za preteklo leto, pa se je vsled razmer odločila na eno leto.)

Po odkritju spominjske table so zapeli pevci prav izborni Jenkovo „Molitev“, in s tem je bila slavnost na tem mestu skončana. Zbrani Močnikovi častilci so se pričeli razhajati, moje notranje pa še ni mirovalo. Gnalo me je tudi v hišne prostore, tja, kjer je blagi Matevž preživel ona zlata leta, o katerih je pel neumrljivi knežškof A. M. Slomšek:

•O blažena leta nedolžnih otrok,
Vi imate veselje brez težkih nadlog!•

Oj, ko bi bil našel tu še živega prijatelja, kako vesel bi ga bil. Bila sva si dolga leta res iskrena pobratima. Menda nikoli nisem prišel v Ljubljano, da

*) Natisnjen je bil v »Uč. Tovarišu« l. 1898, št. 26, in 27.
Pis.

bi ga obiskal ne bil. A, v rojstni mu hiši sem bil, Matevža ni bilo in ga ni bilo. Bog ve, me je li obdajal njegov duh? — Mogoče! —

Nazaj grede stopil sem še za trenutek v cerkev, ki je posvečena sv. Matiju. Bog ve, kolikokrat je bival rajni Matevž v njej. Ni posebno velika, je pa zelo mična in snažno gleštana, kar je v Slovencih skoraj povsod v lepi navadi. Zalog, dasi le podružnica crkljanske župe, ima vendar hišo za lastnega gosp. duhovnika, da ljudem ob nedeljah in praznikih ni treba tako daleč hoditi k službi Božji v Crklje. Navadno se naseli tu kak umirovljeni g. duhovnik. Tudi lastno šolo ima Zalog (menda že od l. 1857.). Sozidana je v najbližji sosesčini cerkve.

Ker je bil za skupščinarje naročen obed v Komendi, kakor sem že omenjal, zapustili smo kmalu Zalog. Nekaj se jih je nameravalo voziti tudi še nazaj, nekteri pa smo jo ubrali koj peš po bližnjicah. V Komendo dospelvi sem se najpred pomudil za par trenutkov zopet pri prelepi kapelici Lurške Matere Božje, o kateri sem že nekaj zapisal. Dostavim naj tu le še, kar sem izvedel že pozneje po prijaznosti ondotnega veleč. g. župnika in duh. svet. Martina Poč. Sozidati jo je namreč dala grajščakinja vdova Agneza Černič. Komendsko grajščino je bil kupil njen mož, ki je bil prej oskrbnik na Križu, od Malteških vitezov. Kapelica je zelo lepa, a stala je tudi tisoč goldinarjev. Ker se je gotovila še le po smrti zgoraj omenjene grajščakinje, dali so si umetniki in in rokodelci svoja dela tudi dobro plačati po besedah sv. pisma: „Drugi seje, drugi žanje.“ —

Potem sem si — dasi nisem šolski nadzornik — ogledal v naglici šolsko poslopje, ki stoji na prav zračnem mestu, je zelo prostorno in sploh prav prikupljivo. Ker g. nadučitelja M., mojega starega znanca, še ni bilo iz Zaloga domov, šel sem si ogledat koj sam učne sôbe, ki so zelo prostorne. Neki ženski, ki me je pri tem radovedno gledala, sem dejal: „Ako bi kedaj prosil za Komenško podučiteljsko mesto, vedel bom vsaj, kje bom deloval!“

Nadučitelj Josip Levičnik.

(Dalje prihodnjič.)

Rimsko.

Rim, 16. malega travna 1899. — Danes se je slednjič spolnila srčna želja tolikih, ki so po celem svetu prosili za zdravje svetega očeta ali pa mudeč se v Rimu želeli, da bi ga mogli videti. V spomin 21letnice papeževega kronanja in v zahvalo za ozdravljenje po dokaj nevarni boleznih obhajala se je danes v cerkvi sv. Petra slovesna velika sv. maša, pri kateri je asistoval sam sveti oče. Morebiti Vas bo zanimalo kaj več slišati o tej slovesnosti — imenovani *cappella pontificia* — ki je postala zadnje čase že zelo redka, zakaj po okupaciji papež sam ne prihaja prepogosto k sv. Petru; in zato naj jo v kratkih potezah nekoliko orišem.

Ko se je tekom tedna začela vest, da bo v nedeljo pri sv. Petru velika sv. maša, pri kateri bo navzoč sam sveti oče, sprejeli so jo pač z radostjo

vsi dobri verniki in zlasti tudi mnogi tujci, ki so že dolgo morali zastonj čakati, da bi videli papeža. Vsak kdor je mogel, oskrbel si je vstopnico. Mino-grede bodi omenjeno, da so v sedanjih okoliščinah v Rimu pri takih prilikah, kjer je očitno prisoten sam sveti oče, vstopnice potrebne. Zdi se čudno, pa varnost to zahteva in razdeljujejo se vstopnice itak brezplačno tistim, za katere so, mnogi bi jih seveda ne dobili niti za denar.

Danes torej je že od zgodnjega jutra sem hitelo vse polno ljudstva proti sv. Petru, z jedno željo v srcu, da bi vendar jedenkrat ali vsaj še jedenkrat videli svetega očeta, ljubljenega Leona XIII., da bi se mu poklonili in mu izkazali svojo udanost. Z vseh strani mesta so prihajali tisoči in tisoči, nizkega in visokega stanu. Že od 7. ure sem so se uvrstile neštete kočije po dolgi cesti vodeči proti trgu sv. Petra in bolj in bolj se je polnil prostrani trg. Videč te množice, ki vre proti Vatikanu, se mora človek nehote vprašati: Kje je na svetu vladar, kogar bi pozdravljalo toliko udanih src, da se le jedenkrat prikaže na pogled!

Ob 8. uri otvorila so se četvera ali petera vrata cerkve sv. Petra in nebrojne množice so se jele vsipati v cerkev, ki ima prostora za 80.000 ljudij. Bolj in bolj so se polnili ogromni prostori, zlasti srednja ladija do pregraje vodeče po sredi, po kateri so imeli pripeljati svetega očeta. Če izvzamem stranske kapele in ladije, bila je cerkev polna.

Dolgo je bilo treba čakati. slovesnost je bila napovedana še le ob 10. uri. Pa kdo bi ne čakal rad, da bi videl od blizu svetega očeta? In kdo bi ne čakal rad v tej cerkvi, jedini na celem svetu? Tu ne govorim o umetninah; o dovršeno izdelanih kipih in slikah in mozaikih, ki jo krasi, ne o sijajno bliščečem se mramorju, po katerem se trepetaje razlivajo solnčni žarki, ne o zgodovinskih dogodkih, ki so se prav na tem mestu vršili od časov Neronovih in Konstantinovih pa do danes: vse to bogastvo in vsa lepota in kras in zgodovinska veličina, res vredna dika cerkve Petrove, nas danes ne zanima. Celo grobovi tolikih papežev in trupla in ostanki svetnikov, ki počivajo tukaj, ne vedejo danes poglobitve pozornosti nase: danes drugam teži srce in oko, videti hoče naslednika tistemu, ki počiva tam pod mogočno kupolo v preslavnem grobu, okrašenem z najlepšimi dragotiniami. — Prav na tem mestu je nekdanji galilejski ribič pretrpel mučeniško smrt za svojega Gospoda, tukaj so ga položili tedaj v nepoznani tuji grob — pa kako slaven je kmalu postal ta grob. Nekaj časa še navidezne pozabljenosti in potem se bivšemu ubogemu ribiču klanjajo stoletja: kralji in cesarji in knezi pribhajajo in ga časte, ljudstva vsega sveta romajo sem na njegov grob in se priporočajo priprošnji svojega prvopastirja. Nad tem grobom se dvigne naj-mogočnejša stavba sveta, stavba, ki v orjaških svojih razmerjih harmoniško spojenih v lepi jednoti primerno znamenuje stavbo postavljeno od Kristusa samega na neporušno skalo Petrovo — in naj tudi vstajajo viharji grozeč potopiti njegovo ladijo, vsa njih sila se mora onemogla razbiti ob tej skali. Tako je bilo do danes. In danes?

Danes neštete množice tukaj zbrane z veselim hrepenenjem pričakujejo, da bi videle in počastile tistega, čegar moč in oblast in čast je ta, da je na-

slednik Petrov! „Et nunc — intelligite — In sedaj — spoznajte“.

In slednjič pride zaželeni trenutek. Sprevod se prične. Tam iz zadnje kapele na desni strani pri vratih prikaže se najprej papeževa straža, v nenavadni pa jako lepi opravi, potem kanoniki sv. Petra, za njimi slede škofje, tuji, ki so za časa v Rimu in domači, nato pridejo kardinali v krasni rdeči obleki in nazadnje se prikaže na vzvišeni nosilnici (sella gestatoria) visoko nad vsemi kraljujoč — sveti oče Leon XIII.: in slovesni „Tu es Petrus — Ti si Peter“ zazveni po cerkvi. Trojnata tijara blišči papežu na glavi, opravljen je v sijajen bel ornat in s povzdignjeno desnico blagoslavlja svoje vernike.

To je trenutek, kakor jih človek ne doživi mnogo na zemlji. Ta pogled pretrese in prevzame srce. Tu se lahko čuti višja božja moč, kateri se mora spoštljivo klanjati vsak, komur še nekaj vere tli v srcu, da vsak, komur strast še ni zaslepila zdravega razuma. — Čustva ki tu poljejo v srcu, ne morejo ostati zaprta, z nepremagljivo močjo silijo ven, da se izrazijo v besedi: Bog živi svetega očeta, kralja. — Živi naj namestnik Kristusov — Evviva! Tisočem se privije ta vsklik iz navdušenih prsij in tisoči ga ponavljajo radostnega srca. Podobno so pač nekdanj pozdravljali Sinu Božjega pri vhodu v Jeruzalem.

Počasi se pomika sprevod dalje po sredi cerkve. Prelatje, škofje, kardinali, sveti oče v sredi svojih vernikov: to je cerkev božja na zemlji. In s tresočo roko blagoslavlja pastir svoje ovce, po obrazu mu je razlit mil nasmeš in včasih dvigne svoje oko proti nebu. Tako pride do konfesije, do groba sv. Petra, nad katerim se dviga oltar, kjer se bo danes čitala sv. maša Bogu v zahvalo. Pred oltarjem je postavljen prestol za papeža in okrog tribune za diplomatske zastopnike, za patricije rimske in druge dostojanstvenike. Ko se vsede papež na svoj prestol, prične se slovesna sv. maša, katero poje kardinal Mazzella, prefekt kongregacije za svete obrede. Za petje skrbi sikstinska kapela.

Pri povzdigovanji pristopi sveti oče sam s kadilnico v roki in počasti svojega Gospoda v presvetem zakramentu. Koliko ima pač prositi pastir in varuh vse cerkve nje božjega Ustanovitelja, ko ga tako stiskajo sovražniki od vseh strani, koliko Ga ima zahvaliti sedaj ob 21letnici svojega papeževanja, saj so mu ob nastopu vlade pripisovali komaj nekaj let! —

Po končani sv. maši papeža zopet dvignejo na vzvišeno nosilnico in ga neso pred konfesijo (grob sv. Petra), da podeli apostolski blagoslov. Tu vpričo svetih ostankov apostola prvaka in prvega papeža povzdigne njegov naslednik v njegovem imenu in imenu Boga Jezusa Kristusa svoj glas in jasno govori besede svetega blagoslova: „Urbi et orbi — mestu in svetu.“ In verniki jih sprejmejo s spoštovanjem in hvaležnostjo.

Po blagoslovu pa se pomika sprevod zopet nazaj po cerkvi proti vratom in sveti oče blagoslavlja in ljudstvo ga pozdravlja, dokler ne izgine za zagrnjalom iz očíj — pa ne iz srca. —

Modroslov I. J.

I. Bratovske zadeve

molitvenega apostoljstva.

Nameni za mesec aprilj 1899.

(Spis potrjen in blagoslovljen od sv. Očeta.)

a) Glavni namen:

Bonifacijeva dražba!

b) Posebni nameni:

5.) **Sv. Pij V., papež.** Zdravje sv. očeta. Duhovniki in obhajanci. Nujne duhovne zadeve.

6.) **Sv. Iva pred latinskimi vrati.** Zbor južnoamerikanskih škofov. Razcvit pobožnosti do srca Jezusovega. Sprava med sovražnimi osebami.

7.) **Sv. Stanislaj škof in mučenik.** Poljaki in Rusini. Več prevaranih žrtev socijalne demokracije. Denarne in trgovske zadeve.

8.) **Prikazen sv. Mihaela.** (Prošnji dnevi). Mirovna konferenca v Haagu. Ponižanje ošabne brezbožne znanosti. Hudo skušani.

9.) **Sv. Gregor Nacljanski.** Škofje. Krepro razcvitanje katoliškega bogoslovja. Božji blagoslov za poljske sadeže.

10.) **Sv. Antonia.** Duhovniki in redovniki v Italiji. Katoliški učitelji in njihova društva. Odstranitev hudega pohujšanja. Vdove in sirote.

11.) **Kristov vnebohod.** Verni pogled k nebesom v trpljenju tega življenja. Odrešenje ubogih duš v vicah. Pospeševalci molitvenega apostoljstva.

N.

M o l i t e v,

(ktero naj bi molili udje molitvenega apostoljstva.)

Gospod Jezus Kristus! V edinosti s tistim Božjim namenom, s katerim si Ti, sam Bog, Gospoda poveličal nekdanj na zemlji s Svojim presv. Srcem, in Ga še sedaj neprenehoma v najsv. Zakramentu po vsem svetu do konca časov poveljučuješ, in da posnemam presv. Srce preblazene, vselej brezmadežne Device Marije, Ti darujem danes in vsak hip današnjega dneva vse svoje namene in misli, vsa svoja čutila in želje, vsa svoja dela in besede. (100 dnij odpustka enkrat na dan. Leon XIII. 1885.)

Zlasti Ti jih darujem za duhovne vaje, kakor tudi za vse v tem mesecu in zlasti današnji dan udom molitvenega apostoljstva priporočene zadeve.

O sladko Srce mojega Jezusa, stori, da Te vedno bolj ljubim! Amen. (Vsakokrat 300 dnij odpustka. enkrat v mesecu, če se moli vsak dan, popolni odpustek: Pij IX. 26. listop. 1876.)

Sladko srce Marijino, bodi moje rešenje! (300 dnij odpustka vsakokrat. Pij IX. 1852.)

O sveti Jožef, predpodoba in varuh častilcev presv. Srca Jezusovega, prosi za nas! (100 dnij odpustka enkrat na dan. Leon XIII. 1892.)

Sveti nadangelj Mihael, sv. Bonifacij, bl. Peter Kanizij, prosite za nas!

N.

Zahvala.

Imela sem hude bolečine v glavi, bila bi morda popolnoma izgubila posluš. Molila pa sem devetdnevnice v čast N. l. j. Gospej, sv. Jožefu, sv. Antonu, in sv. Terezji z obljubo, zahvalo v »Danici« razglasiti, ako bodem uslišana. Kmalu se mi je povrnil posluš, akoravno še popolnoma ne. Torej izpolnujem zdaj svojo dolžnost. Čast in hvala Mariji prečisti Devici, sv. Jožefu, sv. Antonu in sv. Tereziji.

Raznoterosti.

Pri Šmarnicah v večer ob sedmih govori v Šenkavzi letos oče Abel T. J. — 1. majnika je izjavil, da mu je namen teh Šmarnic utrditi v poslušalcih katoliško zavest. Govoriti pa hoče vsak večer o svetniku ali cerkvenem spominji naslednjega dne. Jutri je sv. Atanazij, veliki škof v Aleksandriji, tadanjem glavnem mestu rimske Afrike v Egiptu. Nastopil je zoper krivoverca Arija. Živenjski rek mu je bil: „Boga se bojim; a ne ljudi.“ Petkrat je moral v pregnanstvo; a ostal je skalovit značaj. „Tudi ta oblaček memo pojde,“ rekal je ob bridkosti, ki so mu došle. In šle so memo. — Kot neupognjen značaj bodi Atanazij katoliškim možem v izgled. — 2. majnika je govornik kazal za 3. majnik na sveti križ. Kruta kazen križanja se je rodila pri surovih Asirijanih in je čez Afriko prišla tudi v Rim. A pri Rimljanih bičan ali križan ni smel biti prostorojen državlján. Kazen križanja je bila le kazen sužnjem, ki se niso šteli med ljudi. To jasno nové Ciceron, ko kot pravni zastopnik govori „in Verrem — zoper Vero“. Le da so ga sramotili, obsodili so namreč Judje Krista v tako kazen. Zakopali so potem Gospodnji križ in postavili nad nj svetišče boginji Veneri; prav kakor tudi danes povsod sledi mesena strast odpadu od vere. A orodje Božjega maščevanja jim je bil rimski vojskovodja Tit. Pozneje sicer ob svoji milobi „deliciae generis humani — radost človeškemu rodu“ imenovan je Jeruzalem oblegajoč veleva križati 70 000 Judov. Strašna jim vrnitev s križem! Izsekali so vse gozde pred Jeruzalemom za križe — in kraj je še danes brezdrevesen. Cesar Konstantin pa je po križevi prikazni na nebu in po zmagi zoper Maksencija nadomestil paganske orle ob rimskih štandartah znamenjem sv. križa. Prepovedal je od slej vsako križanje v svojem cesarstvu. Križu se je splah premenil popolno pomen. Kak ponos njemu, ki prejme danes red in nosi na prsih križ. In ko bi tudi ne veroval na križ, odliko na prsi sprejme rad in tega tajiti mogel ne bo — da to znamenje izvira od Jezusove smrti na križi. Če tudi ne veruje vanj, v omrzlele roke mu ga vender le vdenje po smrti mrliču. Svitli praznik povikšanja križa nam, možje, vero utrjuj. „In jaz — kadar bom povikšan — vse k sebi potegnem.“ (Ivan 12, 32.)

Česka „Šumadija“ ob protektoratu barona dr. Ladislava Riegra je priredila sredo, 3. majnika, v veliki žofinski dvorani „Jugoslovansko akademijo“ v prosep slovenskim šolam na Koroškem. — Veselo znamenje, Slovenci, da tem načinom začenjajo misliti na nas severni naši bratje. Kako vspodbuja to dejstvo k še vstrajnejši delalnosti uprav slovensko družbo sv. Cirila in Metoda. Kak ponos nam v teh iskrenih simpatijah do bratov Slovencev!

Dr. Ivan Mader je zatisnil za vselej petek 28. aprilja krog opoludne oči in nedeljo 30. aprilja ob petih popoludne so ga nesli k večnemu počitku. Dolg vlak je bil to visocih in nizkih, ubogih in bogatih — malokedai tako mešano spremljevalstvo. Nesli so spravljenega z Bogom — človeštvu prijatelja v besede pravem pomenu. Ko je zaropotala prst na njega rakev in so mu bogoslovci zapeli zadnje slovo,

topilo se je v žalji marsikako srce; nastal je glasen jok. Najginivljeji pa je bil vsklik iz revnih ust: „Kdo nas bo pa sedaj zdravil?“ Brezdvombeno pokleči in pomoli za pokojnikov mir nekteri hvaležen prihajalec do njegovega sedanjega domu še v poznih dneh. Saj se pač hvaležnost menda zadušiti ne more. Celo človeško dobo je bila dr. Madrova šibka a prijetna osebnost videti ob vseh potih po Ljubljani, ob vsaki uri. Vesel si bil, kadarkoli si ga ugledal hitečega iz palače tje pod nizki revni krov. Neko fno dostojnostjo in tako jasno ti je znal pogledati v lice, da si sodil lahko: pač mirne vesti more biti ta neumorno delalni mož. Kot pravi Tirolec, rodóm iz Brixlegga, je Mader čas svojega življenja mater Božjo častil. Večidel z vsacega svojih potovanj je prinesel kako njeno podobo seboj. „Žalostno mater Božjo“ je svojeróčno bil obesil med podobe v čakalnici. Za čakajoče bolnike pač podoba kot nalašč! Umirajoč je še šepetal svojcem: „Molite, molite!“ — Nenavadno premožen je samski dr. Mader vse reveže zdravil zastonj; sploh je le malokateri onih, ki so hodili na dom kaj plačeval. Nekokrat za Alojzijevišče — kamor je dohajal po dr. Ambrožičevi smrti — ni hotel sprejeti nikake letne nagrade. V hišo ga tisto leto res ni bilo, a hodili so mu pa Alojzniki na dom. Kot redka posebnost se je znamenalo to v letnem računu. — ~~Šumadija~~ mi je prišla naslednja sodba o drugem možu na uho: „Takah ljudi je pa ~~na~~ marsikedo je menda sosebno sedaj ob Madrovi smrti si tudi mislil, ali izrekel: „Madrov je na svetu malo.“ Smrtin njegov list se je skromno besedo glasil: „dr. Ivan Mader, praktični zdravnik“. To, kar je prinesel z visocih šol: ne več, ne manj. — Brez kakega svetniškega naslova, brez reda na prsih se je torej vlegel v grob ta prvi diagnost kranjske dežele; ta veliki plemenitnik; ta veliki dobronik naših ljudi. Svet mu je priznal malo — Bog mu torej plačuj. — V miru počivaj med hvaležnimi Ti Slovenci poštena duša iz lepih Tirol!

Nadžkof — siromak. Deviaux (Devio) se je imenoval nadškof mesta Bordeaux (Bordó) na Francoskem. Znan je bil kot poseben prijatelj in dobronik ubožcev, tako da je pri svoji dobrodelnosti večkrat zabil na lastne potrebe. Dalj časa ga je že njegov služabnik prosil, naj si vender veli napraviti nekoliko nove obleke, ker stara je že bila v slabem stanu, a vedno se je glasil isti odgovor: „Bomo videli pozneje; za sedaj siromaki potrebujejo kruha.“ To gospodovo trdovratnost služabnik potoži nekoč pobožni in dobrončni gospej. Slednja se ohrabri, stopi pred nadškofa in pravi: „Premilostni, poznam vsega usmiljenja vrednega reveža. Niti dostojne obleke nima in Vi bi mu zelo ustregli, če bi mu blagovolili pomoči.“ „Kako“, začudi se nadškof, niti spodobne obleke nima? Takoj se mu mora napraviti.“ Pokliče služabnika in mu naroči izdati potrebno svoto. — Po dveh dnevih prinese služabnik nadškofu novo obleko. „Kaj je to? Ti li nisem zapovedal, za sedaj zame ničesar ne naročiti.“ „Toda, vaša milost“, . . . začne sluga. „No naprej“. „Oni revež, . . . za katerega je gospa prosila . . .“ „No kaj?“ „Vaša milost . . . to ste bili Vi.“ — Rad ali nerad moral je nadškof narejeno obleko sprejeti.